

**ĐẠI HỌC THÁI NGUYÊN
TRƯỜNG ĐẠI HỌC SƯ PHẠM**

ĐỖ THỊ THANH HOA

**BỒI DƯỠNG NĂNG LỰC THẨM MỸ
CHO HỌC SINH LỚP 10 TRONG DẠY HỌC
CÁC TRÍCH ĐOẠN TRUYỆN KIỀU**

LUẬN VĂN THẠC SĨ KHOA HỌC GIÁO DỤC

THÁI NGUYÊN - 2019

**ĐẠI HỌC THÁI NGUYÊN
TRƯỜNG ĐẠI HỌC SƯ PHẠM**

ĐỖ THỊ THANH HOA

**BỒI DƯỠNG NĂNG LỰC THẨM MỸ
CHO HỌC SINH LỚP 10 TRONG DẠY HỌC
CÁC TRÍCH ĐOẠN TRUYỆN KIỀU**

Ngành: Lí luận và PPDH bộ môn Văn - Tiếng Việt

Mã số: 8 14 01 11

LUẬN VĂN THẠC SĨ KHOA HỌC GIÁO DỤC

Cán bộ hướng dẫn khoa học: PGS.TS. NGUYỄN HUY QUÁT

THÁI NGUYÊN - 2019

LỜI CAM ĐOAN

Tôi xin cam đoan luận văn *Bồi dưỡng năng lực thẩm mỹ cho học sinh lớp 10 trong dạy học các trích đoạn Truyện Kiều* là kết quả nghiên cứu của riêng tôi, không sao chép của ai. Các số liệu nêu trong luận văn là trung thực. Những kết luận khoa học của luận văn chưa từng được ai công bố trong bất kì công trình nào khác.

Tác giả luận văn

Đỗ Thị Thanh Hoa

LỜI CẢM ƠN

Tôi xin bày tỏ lòng biết ơn sâu sắc tới PGS.TS Nguyễn Huy Quát – Người thầy khoa học, đã tận tình hướng dẫn, hết lòng giúp đỡ tôi trong thời gian học tập, nghiên cứu và hoàn thành luận văn này.

Tôi xin gửi lời cảm ơn chân thành đến quý thầy, cô, những người đã giảng dạy, động viên, giúp đỡ, đóng góp ý kiến cho tôi trong quá trình học tập cũng như khi tiến hành thực hiện luận văn.

Tôi xin chân thành cảm ơn các thầy, cô trong khoa Đào tạo sau đại học, tổ bộ môn phương pháp dạy học văn, khoa Ngữ văn và các phòng ban của trường Đại học Sư phạm – Đại học Thái Nguyên đã tạo điều kiện thuận lợi, giúp đỡ tôi trong quá trình học tập và nghiên cứu luận văn

Tôi xin gửi lời cảm ơn tới Ban giám hiệu, chi bộ trường THPT Lương phú, cùng các bạn bè đồng nghiệp, người thân trong gia đình đã tạo điều kiện thuận lợi giúp đỡ tôi trong thời gian học tập và nghiên cứu.

Thái nguyên, tháng 8 năm 2019

Tác giả luận văn

Đỗ Thị Thanh Hoa

MỤC LỤC

Lời cam đoan	i
Lời cảm ơn	ii
Mục lục	iii
Danh mục các chữ viết tắt	iv
MỞ ĐẦU	1
1. Lý do chọn đề tài	1
2. Lịch sử vấn đề.....	4
3. Mục đích và nhiệm vụ nghiên cứu	11
4. Đối tượng và phạm vi nghiên cứu	11
5. Phương pháp nghiên cứu	12
6. Giả thuyết khoa học	12
7. Cấu trúc của luận văn	12
NỘI DUNG	13
Chương 1: CƠ SỞ LÝ LUẬN & THỰC TIỄN CỦA ĐỀ TÀI	13
1.1. Cơ sở lí luận.....	13
1.1.1. Năng lực và năng lực thẩm mỹ.....	13
1.1.2. Dạy học tích cực - yếu tố cơ bản trong đổi mới PPDH văn theo hướng phát triển năng lực và năng lực thẩm mỹ cho học sinh.....	22
1.1.3. Vài nét về đặc trưng thi pháp truyện Nôm - một vấn đề có liên quan đến đọc hiểu các trích đoạn Truyện Kiều	23
1.2. Cơ sở thực tiễn.....	25
1.2.1. Thực trạng dạy học truyện thơ Nôm trong nhà trường THPT	25
1.2.2. Tình hình bồi dưỡng năng lực thẩm mỹ cho học sinh lớp 10, qua dạy học các trích đoạn Truyện Kiều.....	26
Tiểu kết chương 1	31
Chương 2: NHỮNG BIỆN PHÁP NÂNG CAO HIỆU QUẢ BỒI DƯỠNG NĂNG LỰC THẨM MỸ CHO HỌC SINH TRONG DẠY HỌC CÁC TRÍCH ĐOẠN “TRAO DUYÊN” VÀ “CHÍ KHÍ ANH HÙNG”	32

2.1. Tạo tâm thế tiếp nhận văn bản cho học sinh	32
2.1.1. Trước giờ học	32
2.1.2. Đầu giờ học.....	36
2.2. Hình thành nhận thức thẩm mỹ cho học sinh qua các trích đoạn.....	37
2.2.1. Trích đoạn “Trao duyên”	37
2.2.2. Trích đoạn “Chí khí anh hùng”	44
2.3. Vận dụng linh hoạt một số phương pháp dạy học tích cực phù hợp với việc dạy học các trích đoạn Truyện Kiều	49
2.3.1. Trích đoạn “Trao duyên”	49
2.3.2. Trích đoạn “Chí khí anh hùng”	53
2.4. Tích hợp các văn bản có liên quan đến trích đoạn	56
2.4.1. Trích đoạn “Trao duyên”.....	56
2.4.2. Trích đoạn “Chí khí anh hùng”	58
2.5. Luyện tập vận dụng	60
Tiểu kết chương 2	60
Chương 3: THỰC NGHIỆM SƯ PHẠM	61
3.1. Kế hoạch dạy học thực nghiệm	61
3.1.1. Mục đích và yêu thực nghiệm	61
3.1.2. Đối tượng, địa bàn và thời gian thực nghiệm.....	61
3.1.3. Nội dung và phương pháp tiến hành thực nghiệm	61
3.2. Tổ chức dạy thực nghiệm	62
3.2.1. Tổ chức dạy học thực nghiệm và dạy học đối chứng.....	62
3.2.2. Kết quả thực nghiệm.....	83
3.2.3. Kết luận chung về thực nghiệm.....	84
Tiểu kết chương 3	85
KẾT LUẬN	86
TÀI LIỆU THAM KHẢO	89

DANH MỤC CÁC CHỮ VIẾT TẮT

THPT:	Trung học phổ thông
THCS:	Trung học cơ sở
PPDH:	Phương pháp dạy học
GV:	Giáo viên
HS:	Học sinh
SGK:	Sách giáo khoa
STK:	Sách tham khảo
TPVC:	Tác phẩm văn chương
KVK:	Kim Vân Kiều
VHVN:	Văn học Việt Nam

MỞ ĐẦU

1. Lý do chọn đề tài

1.1. Xuất phát từ mục đích giáo dục và Nghị quyết của Đảng về đổi mới giáo dục và đào tạo

Từ việc nhận thức rõ vai trò của giáo dục đối với sự phát triển của quốc gia, nhà nước Việt Nam đã có những quan điểm đúng đắn về đầu tư cho phát triển giáo dục. Với tiêu chí “giáo dục là quốc sách hàng đầu”, từ nhiều năm qua, *Luật giáo dục* nước ta đều đề ra mục tiêu hướng đến việc giáo dục toàn diện cho học sinh ở tất cả các cấp học. Từ Luật giáo dục năm 2005, nhà nước đã đề ra Mục tiêu giáo dục là “*đào tạo con người Việt Nam phát triển toàn diện, có đạo đức, tri thức, sức khỏe, thẩm mỹ và nghề nghiệp, trung thành với lý tưởng độc lập dân tộc và chủ nghĩa xã hội; hình thành và bồi dưỡng nhân cách, phẩm chất và năng lực của công dân, đáp ứng yêu cầu của sự nghiệp xây dựng và bảo vệ Tổ quốc*” cho đến văn bản hợp nhất Số 07/VBHN-VPQH ra ngày 31/12/2015 của Quốc hội, những nội dung này trong mục tiêu giáo dục vẫn được giữ nguyên. Tất cả các tiêu chí được Quốc hội thống nhất và đưa vào luật giáo dục đều hướng đến đích cuối cùng là phát triển toàn diện con người Việt Nam. Trong số những tiêu chí đề ra thì tiêu chí về việc *bồi dưỡng thẩm mỹ* để hướng tới hình thành *năng lực thẩm mỹ* cho công dân là một nội dung quan trọng. Điều đó đã khẳng định sự cần thiết và tầm quan trọng của việc giáo dục thẩm mỹ cho HS qua dạy học nói chung và dạy học môn Ngữ văn nói riêng.

Nghị quyết Hội nghị lần thứ 8 của BCH Trung ương Đảng khóa XI về đổi mới căn bản, toàn diện giáo dục và đào tạo Việt Nam (4 - 11 - 2013) do Tổng Bí thư Nguyễn Phú Trọng ký, ban hành đã đề ra nhiệm vụ và giải pháp để định hướng đổi mới căn bản, toàn diện Giáo dục đào tạo là “*tiếp tục đổi mới mạnh mẽ và đồng bộ các yếu tố cơ bản của giáo dục, đào tạo theo hướng coi trọng phát triển phẩm chất, năng lực của người học*”. Hướng đổi mới này

được áp dụng ở tất cả các cấp học trong nhà trường, từ cấp học mầm non đến THPT. Từ đó, Nghị quyết đề ra giải pháp: “*Tiếp tục đổi mới mạnh mẽ phương pháp dạy và học theo hướng hiện đại, phát huy tính tích cực, chủ động, sáng tạo và vận dụng kiến thức, kỹ năng của người học, khắc phục lối truyền thụ áp đặt một chiều, ghi nhớ máy móc. Tập trung dạy cách học, cách nghĩ, khuyến khích tự học, tạo cơ sở để người học tự cập nhật và đổi mới tri thức, kỹ năng, phát triển năng lực. Chuyển từ học chủ yếu trên lớp sang tổ chức hình thức học tập đa dạng, chú ý các hoạt động xã hội, ngoại khóa, nghiên cứu khoa học*”. Như vậy, quan điểm trên đã cho thấy sự đòi hỏi mạnh mẽ của việc khắc phục lối dạy cũ, phát triển năng lực cho HS bằng những phương pháp dạy học tích cực. Đây chính là tính cấp thiết của việc đổi mới GD - ĐT ở nước ta hiện nay mà người GV phải thấm nhuần và vận dụng vào quá trình dạy học của mình.

1.2. Lợi thế của môn Ngữ văn - nhất là các tác phẩm văn chương đối với việc bồi dưỡng năng lực thẩm mỹ cho học sinh

Ở bất cứ môn học nào, việc giáo dục thẩm mỹ cho HS cũng được chú trọng thực hiện với những mức độ khác nhau, phụ thuộc vào đặc thù của môn học. Tuy nhiên, trong tất cả các môn học được giảng dạy trong nhà trường thì môn Ngữ văn là có lợi thế hơn cả đối với việc giáo dục thẩm mỹ cho HS. Bởi môn học này gắn với nghệ thuật, văn chương, nó là một loại hình nghệ thuật đặc biệt - nghệ thuật ngôn từ. Văn chương có khả năng tác động sâu sắc đến nhận thức, tâm tư, tình cảm của con người, bởi thế đây là một trong số ít những môn học có khả năng mang lại hiệu quả giáo dục thẩm mỹ cao. Có thể thấy, qua nhiều năm tiến hành cải cách giáo dục, nhà nước vẫn luôn con trọng và hướng tới sự phát triển, hình thành năng lực cho HS ở mọi mặt, hướng tới việc đào tạo cho các thế hệ người học có những phẩm chất của công dân toàn cầu. Bên cạnh những năng lực thiết thực với thực tế hội nhập hiện nay thì việc phát triển *năng lực thẩm mỹ* của HS luôn được chú trọng và đề cao.

1.3. Tình hình bồi dưỡng năng lực thẩm mỹ trong dạy học tác phẩm văn chương và trong các trích đoạn Truyện Kiều vẫn còn những hạn chế

Mặc dù nhà nước, ngành GD-ĐT đã có những văn bản, chỉ thị và chương trình tập huấn về đổi mới PPDH, chú trọng phát triển các kỹ năng, năng lực cho HS nhưng về cơ bản, GV vẫn chưa quan tâm đúng mức đến việc phát triển năng lực cho HS, đặc biệt là *năng lực thẩm mỹ*. Cụ thể, trong chương trình SGK THPT hiện hành có rất nhiều tác phẩm có tiềm năng hình thành *năng lực thẩm mỹ* cho HS nhưng hiệu quả bồi dưỡng năng lực này qua các tiết học còn nhiều hạn chế. Một trong số đó phải kể đến Truyện Kiều, tác phẩm được xem là tiêu biểu của nền văn học Việt Nam. Không chỉ có giá trị nội dung tư tưởng sâu sắc, tác phẩm này còn có khả năng thanh lọc tâm hồn, giúp hình thành ở người học năng lực cảm thụ thẩm mỹ. Rất nhiều hình tượng nhân vật do đại thi hào Nguyễn Du xây dựng có những phẩm chất thẩm mỹ cao đẹp như Thúy Kiều, Kim Trọng, Từ Hải... Vì vậy, khi dạy những trích đoạn Truyện Kiều, ngoài nội dung kiến thức, GV cần chú ý đến việc bồi dưỡng *năng lực thẩm mỹ* cho HS. Tuy nhiên, vẻ đẹp của Thúy Kiều cũng như những phẩm chất anh hùng của Từ Hải vẫn chưa được HS cảm thụ một cách sâu sắc và chưa thực sự trở thành năng lực thẩm mỹ của bản thân để từ đó có kỹ năng tiếp nhận những giá trị thẩm mỹ của những tác phẩm văn học khác. Ngoài ra, giáo dục phổ thông so với các cấp học khác có những điểm riêng biệt, bởi lẽ ở giai đoạn này HS đang trong quá trình hoàn thiện về mặt nhân cách, việc phát triển năng lực thẩm mỹ ở HS cần được đặc biệt chú trọng để hướng tới sự phát triển toàn diện. Vì vậy, chúng tôi tiến hành nghiên cứu đề tài *Bồi dưỡng năng lực thẩm mỹ cho học sinh lớp 10 trong dạy học các trích đoạn “Trao duyên” và “Chí khí anh hùng” trong dạy học các trích đoạn Truyện Kiều* là xuất phát từ những lý do nêu trên.

Chúng tôi mong rằng, từ kết quả nhỏ bé khi thực hiện đề tài này sẽ rút ra được những điều bổ ích cho bản thân và đồng nghiệp trong dạy học TPVC nói chung và các trích đoạn Truyện Kiều nói riêng.